

Наш Шевченко, твій Шевченко, мій Шевченко

Ольга КЛЕЙМЕНОВА,
Микола БІЛОКОПИТОВ (фото)

52

Є у «Віча» неперушне правило: відзначати День журналіста поза стінами редакції. Ми категорично проти стандартних офісних церемоній. Кредо «вічан»: пізнання світу і себе в ньому. Змістовність дозволяє – понад усе! А трапеза постфактум – просто смачний бонус.

Цьогорічне професійне свято ми провели не на трипільському узбережжі Дніпра і не в мисливських угіддях (деякі з наших попередніх локацій): вирушили в гості до Великого Кобзаря. Передчуття незабарного 200-річчя поета та художника (урочистості чекають на країну наступного року) привело редакцію до Національного музею Тараса Шевченка (Київ). Із цим закладом приятелюємо. Про існування вельми цікавої постійної експозиції, що оселилася в колишньому палаці родини Терещенків на бульварі Шевченка, знали нібито всі. Проте далеко не всі цю експозицію оглядали. Тому спільне бажання зумовило акцію із знайомства з раритетами, що стосуються життя і творчості Тараса.

А головний мотив походу – давніше прагнення побачити не ідола зі шкільних міфів, а Шевченка-митця та Шевченка-людину. Адже в цих 16 залах є багато унікальних свідчень епохи, що певною/великою мірою відкривають сутність непересічної особистості. Основна версія впорядкування безцінних матеріалів створювалася у 1980-ті роки за участю відомих художників Анатолія Гайдамаки та Всеволода Солодова (стиль митців нескладно впізнати). Згодом експозицію дещо коригували, проте концепції не змінювали.

Разом із нашим музейним провідником – **завідувачем відділу методичної роботи НМТШ Катериною КОСТРАЧ** – крокували тернистими стежками життя поета і художника: від **метричної книги села Моринці** із записом про народження Тараса й до його **посмертної маски** (робота Петра Клодта). Що є незбагненним на таких екскурсіях, під час яких дещо почувався школяриком? Те, що фінальна картина вражень – у кожного індивідуальна, геть не схожа на картини вражень у супутників.

Кожен вихоплює з двох тисяч експонатів те, що йому найближче, творить в уяві свого Шевченка... Підневільне дитинство, юність. Петербурзький період. Художня артія Ширяєва. Хрестоматійна історія про те, як Шевченка **викупили з кріпачтва**. Знайомство з видатними літераторами і художниками. Тарасова фраза про власну раптову метаморфозу («никчемный замарашка на крыльях перелетел в волшебные залы Академии

искусств»): перетворення не так географічне, як психологічне, глибоко особистісне...

Мольберт, етюдник, палітра, ручка, офортне приладдя, чорнильниця, табакерка. Книжки, які читав Тарас. Автографи його віршів. Автопортрети. Прижиттєві **портрети** Шевченка, написані Брюлловим, Штернбергом, Кулішем. Посмертні, створені Репіним, Трутовським, Кричевським, Красицьким... Млин свідомості прокручує артефакти разом із фактами життя. Цей процес не подібний ані до ігрового кіно з його нав'язливою патетикою класової боротьби, ані до документального з його тужливо-слізним оспівуванням постаті Шевченка. Перевага нашої музейної мандрівки саме в тому, що ти – відповідно до своєї душевної конституції – твориш своє єдине «кіно».

Експозиція відкриває величезний шар образотворчості Тараса. Для того, хто більше знайомий з його літературним доробком, неабияка удача – побачити одразу стільки його **живописних та графічних** робіт. З-поміж них – відомі полотна «Катерина», «Селянська родина», «На пасіці», портрети приятелів і друзів Тараса (Пантелеймона Куліша, Миколи Репніна, Катерини Кейкуатової, Платона і Ганни Закревських, Іллі Лизогуба...). Кожна картина чи аркуш – перетин долі Шевченка з долями сучасників.

«Шевченко ніколи не малював несимпатичних йому людей, – пояснювала Катерина Коstrач. – І обов'язково переймався історією того, кого зображував».

Символічним для самородка Шевченка є те, що ще молодим він написав роботи «Смерть Лукреція», «Смерть Сократа», «Смерть Олега, князя древлянського», «Смерть Богдана Хмельницького». Можна припустити, що протягом усього життя його, одержимого маргінальними настроями, супроводжувало усвідомлення безкінечного внутрішнього трагізму. Він втілювався у за-

53

борони писати й малювати під час десятирічного заслання, нещасливих закоханостях, неможливості викупити з кріпацтва свою рідню, передчасному старінні. Одне з турешніх його свідчень – **автопортрет, який Тарас творив, дивлячись у дїжку з водою**, й на якому має вигляд довгобородого старця. Той, хто живе з перманентним драматизмом у серці, не існує без самоіронії та іронії. Хіба не подібний до автора його Діоген на ще одному аркуші? І чи не є алюзією на безрадїсну долю його Катерини-українки казашка Катя з однойменної роботи?..

Кріпак та пїтерський денді. В'язень та просвітитель, що видав власним коштом **«Буквар»** для недїльних шкїл (планував також друк граматики, арифметики, географії, та не встиг здїйснити задумане). Заручник жадїбного фатуму, що із 47 рокїв життя надав Тарасовї для творчостї лише 12: 24 роки «зжерло» кріпацтво, 10 – заслання. Основоположник нової української лїтератури та блискучий офортист із рїдкісним для того часу званням **«академік гравюри»**... Іпостасї, в якї занурювало Кобзаря життя, навдивовижу контрастні. **Малобюджетні книжки-метелики з поодинокими творами Тараса, тарїлочки, з яких він їв, захаяльні книжечки** – його-таки ноу-хау, **медальйон** із Шевченковим волоссям... Цї промовистї деталї наближають вїдвїдувачїв експозицїї до розуміння такого рїзного Тараса. Якого, втім, нікому не вдасться до кїнця зрозумїти.

54

...Фїнальний акорд журналістського свята – обїд з ароматними шашликами. Їх нам приготували в кафе «Стаканофф» у сусїдньому з музеєм парку, що також носить ім'я Тараса Шевченка. На тїнистїй бїлоснїжнїй терасї просто неба запанувала дивовижна атмосфера для спїлкування та роздумїв.

Минуле, врятоване для майбутнього: відроджені святинї національного історико-культурного надбання

До 75-рїччя від дня заснування ННДРЦУ

Коли дякували нашїй провїдницї музейними нетрїями Катеринї за інформативну розповїдь, органічно перемежану декламуванням поезїї, вона звернула нашу увагу на одну зї стель терещенківського палацу. Рїч у тїм, що до її розпису долучився уславлений художник тїєї доби Вїльгельм Котарбїнський. Його твори цими днями експонувалися в інших залах Музею Тараса Шевченка. А саме – на виставцї **«Минуле, врятоване заради майбутнього: відроджені святинї національного історико-культурного надбання. До 75-рїччя національного науково-дослїдного реставрацїйного центру України»**. З легкої руки Катерини Коstrач **«вїчанська»** делегацїя подивилася ще й цю чудову експозицїю, про яку розповїдали в червневому числї нашого видання.